

ДОКЛАД
НА НАЦИОНАЛНИЯ ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ЗА ИЗВЪРШЕНА
ПРОВЕРКА В ДОМ ЗА ВРЕМЕННО НАСТАНЯВАНЕ НА МАЛОЛЕТНИ И
НЕПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА КЪМ СТОЛИЧНА ДИРЕКЦИЯ НА
ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

На 26 юни 2025 г. екип на НПП извърши внезапна проверка в Дома за временно настаняване на малолетни и непълнолетни лица /ДВНМНЛ/ към Столична дирекция на вътрешните работи.

Установи, че за периода от 1 януари 2025 г. до 26 юни 2025 г. в помещенията са били задържани общо 83 деца. В структурата на Дома работят 17 служители, един началник, двама инспектори – педагози, 10 полицаи, двама общи служители и една медицинска сестра – на щат към МВР.

В ДВНМНЛ няма назначен лекар – детски психиатър както изисква Правилника за организацията и работата на домовете за временно настаняване на малолетни и непълнолетни. Този правилник е уреден и се издава на основание § 53, ал. 1 от Закона за борба срещу обществените прояви на малолетни и непълнолетни.

Омбудсманът като НПП от 13 години препоръчва този закон да бъде отменен, като бъде приет нов – Закон за отклоняване от наказателно производство и налагане на възпитателни мерки за непълнолетни лица.

В Дома са настаняват деца от 6 до 18-годишна възраст. Сградата е на 3 етажа – на втория етаж има едно спално помещение за 10 момчета и едно – за осем момичета. На третия етаж са разположени 4 стаи за по-малки деца. Помещенията за настаняване са изключително малки, с двуетажни легла, няма място за лични вещи – шкафчета, гардероб.

НПП отбелязва с тревога, че и в тази институция е нормативно утвърдена практиката да се настаняват на едно и също място извършители и жертви на престъпление.

Периодът на престой не може да бъде повече от 15 дни, а при задържане над 24 часа е необходимо разрешение на прокурор. В изключителни случаи, когато интересите на детето налагат това, престоят може да бъде увеличен до два месеца след съответното разрешение от прокурор.

През 2024 г. в ДВНМНЛ са били настанени 511 деца, от които до 14-годишна възраст – 64, а от 14 до 18 години – 447. По статистика най-голям е броят на децата, настанени за бягство от специализирани институции за деца – 325, бягство от дома и приемно семейство – 35, 12 деца са избягали от социално-педагогически интернат и възпитателно училище - интернат.

През 2024 г. в Дома най-голям е бил броят на децата граждани на други държави (деца – бежанци) – 355.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

С настанените деца началникът и педагозите от дома провеждат индивидуални и групови беседи. Установяват се причините за бягствата им от дома, ЦНСТ, от СПИ и ВУИ.

С децата, които имат наложени наказания от съда, служителите провеждат и корекционно възпитателни беседи, особено с децата, които са настанени за по-дълъг период от време.

Дейността на служителите от ДВНМНЛ е свързана с възможно най-бързото установяване на местоживеенето и самоличността на настанените деца, издирване на родителите им или настойниците. Поради отсъствие на лекар – психиатър в Дома не може да се изготви отчет за здравословното състояние на настанените деца.

Съгласно чл. 7, ал. 2 от Правилника за организацията и работата на домовете за временно настаняване на малолетни и непълнолетни във всеки такъв Дом може да се създаде медико-педагогически съвет, който се ръководи от началника на Дома и е негов съвещателен орган. В този съвет участват педагози, психолози и лекари – психиатри. За съжаление в Дома няма назначени психиатър и психолог. По данни на началника на Дома бройката за лекар – психиатър е съкратена, което възпрепятства назначаването на такъв специалист. Няма и бройка за психолог.

В тази връзка омбудсманът като НПМ препоръчва на министъра на вътрешните работи да отпусне допълнителен щат за психолог и възможност началникът на ДВНМНЛ да може да сключи граждански договор с детски психиатър, който да изготвя психиатрична оценка при постъпването на децата и при наличие на заболяване да оказва лечение за целия им престой.

Другият проблем, установен от НПМ, е честото командироване на медицинската сестра в Медицински институт на МВР - гр. София, което възпрепятства първоначалния преглед на децата, както и наличието на постоянна медицинска грижа в Дома.

По време на интервюто с началника на ДВНМНЛ НПМ установи, че след прекратяване престоя на децата, част от тях се придружават от служител на Дома до мястото, където трябва да бъдат върнати. Като един служител придружава две деца.

Според НПМ един служител е крайно недостатъчен за придружаването на повече от едно дете и затова препоръчва всяко дете да бъде придружавано от един служител поотделно.

НПМ констатира и друг проблем – с извозването на децата, защото в Дома работи един шофьор. В тази връзка омбудсманът като НПМ препоръчва на министъра на вътрешните работи, при необходимост СДВР към МВР да съдейства с осигуряването на служебен транспорт за извозване на децата до мястото на привеждане.

Изключително притеснителен е фактът, който НПМ отново поставя на фокуса на МВР, че Правилникът за организацията и работата на домовете за временно настаняване на малолетни и непълнолетни наподобява повече на

правилник за места за лишаване от свобода (затвори, арести, затворнически общежития), отколкото място за закрила на деца.

Особено притеснителен е чл. 25, ал. 1, т. 3 от Правилника за организацията и работата на домовете за временно настаняване на малолетни и непълнолетни, според който малолетно и непълнолетно дете, което нарушава установения вътрешен ред, може да бъде наказано с изолиране до 3 денонощия в самостоятелна стая.

В тази връзка омбудсманът като НПМ препоръчва на вътрешния министър предприемането на незабавни действия за промяна на Правилника и съобразяването му с всички международни нормативни актове, гарантиращи правата на деца при задържане.

Съгласно чл. 8, ал. 2 от Правилника – деца, които са заловени в скитничество, просия, проституция, злоупотреба с алкохол, могат да бъдат задържани в тези домове. Отдавна простъпки като скитничество или просия не се разглеждат в НК и възрастните не носят наказателна отговорност за подобни деяния.

Омбудсманът като НПМ иска да припомня, че всяка форма на лишаване от свобода на деца трябва да бъде прилагана като „крайна мярка и за възможно най-кратък период от време”. Този основен принцип е заложен в редица международни и европейски актове - чл. 37 от Конвенцията на ООН за правата на детето, чл. 19.1 от „Пекинските правила” на ООН, чл. 5 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи. Продължителността на санкцията трябва да бъде определена от правораздавателен орган, без да се изключва възможността за предсрочно освобождаване (Правило 2 на Правилата на ООН за закрила на ненавършилите пълнолетие лица).

Висшият интерес на детето е отправна точка във всички действия, отнасящи се до децата, независимо дали са предприети от обществени или частни институции за социално подпомагане, от съдилищата, административните или законодателните органи (чл. 3 от Конвенцията на ООН за правата на детето).

Комитетът по правата на детето препоръчва на българската държава в своите заключителни бележки от 21.05.2008 г. да прибегва до налагане на мярката „лишаване от свобода” и по-специално до настаняването във възпитателно изправително заведение като последно средство, а когато бъде наложена подобна мярка, да се извършват редовни проверки и проучвания с оглед на висшия интерес на детето.

Настаняването на деца в интернати, особено под 14 годишна възраст, може да се определи като унизително наказание. Още през 2014 г. НПМ даде препоръка в най-спешен порядък да бъдат закрити всички СПИ. Препоръката на

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

НПМ не само, че не е изпълнена, но през 2023 г. в СПИ – Варненци са настанени три деца. Най-малкото дете е 9-годишно.

Европейският съд по права на човека в Делото Д.Л. срещу България от 19 май 2016 г. също подчертава, че доказателствата по делото поставят под съмнение поредица от точки от българската система що се отнася до полагането на грижи за непълнолетните в затруднено положение в мрежата на социалните институции. Той отбелязва на първо място, че е вярно, че Законът за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните е остарял и че, по исторически причини, той се основава повече на философия „за наказание“, отколкото „за защита“ на непълнолетните лица, обстоятелство, което се критикува от международните и националните организации.

Омбудсманът застава зад позицията, че за децата в конфликт със закона е необходима цялостна грижа, подкрепа за тях и семействата им, подкрепа в средата, образование, възможност за развитие, достоен живот, а не живот, който предлага единствено възпитателни мерки и настаняване в интернати. Безспорно е, че по начина, по които функционират интернатите, децата не получават необходимата за развитието им ефективна подкрепа.

И не на последно място, омбудсманът като НПМ отново иска да припомни препоръката, дадена до председателя на Централната комисия за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните към Министерски съвет:

Да се изпрати указателно писмо до местните комисии за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните за преустановяване на прилагането на чл. 13, ал. 1, т. 11, т. 12 и т.13 от Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните – ако детето, извършило противообществената проява е под 14-годишна възраст, то да не се предлага за настаняване във ВУИ и СПИ.

До министъра на труда и социалната политика да се изготви Методическо указание за работа с деца в конфликт със закона, както и да се проведат обучения на служителите от кризисните центрове и центрoвете за настаняване от семеен тип за деца без увреждания.

ПРЕПОРЪКИ

ОМБУДСМАНЪТ КАТО НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ПРЕПОРЪЧВА:

1. На министъра на вътрешните работи:

- 1.1.** Предприемане на незабавни действия за промяна на Правилника за организацията и работата на домовете за временно настаняване на

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

малолетни и непълнолетни и съобразяването му с всички международни нормативни актове, гарантиращи правата на деца при задържане;

- 1.2. В Инструкцията за съпровождане на малолетни и непълнолетни лица от органите на МВР да се допълни, че всяко дете трябва да бъде придружавано от един служител поотделно и извозването на децата да бъде само със служебни автомобили на органите на МВР.

2. На министъра на труда и социалната политика:

- 2.1. Да предостави Методическото указание за работа с деца в конфликт със закона, както и да предостави информация относно броят на служителите от кризисните центрове и центровете за настаняване от семеен тип без увреждания за преминалите видове обучения, свързани с децата в конфликт със закона.

3. На изпълнителния директор на Агенцията за качеството на социалните услуги:

- 3.1. Да извърши спешна проверка в Центъра за настаняване от семеен тип за деца с. Ново село във връзка с предоставената информация на екипа за насилие над детето.

4. На директора на Дирекция „Социално подпомагане“ гр. Видин:

- 4.1. Да предостави информация за отказ от родителски права на детето Илиян Любенов Ценов;
- 4.2. Да предостави информация кога е вписано детето в двата регистъра за осиновяване;
- 4.3. Да предостави последния социален доклад за детето;
- 4.4. Да предостави информация какви мерки за справяне са предприети във връзка с поставената диагноза „Несоциализирано разстройство в поведението“, тъй като видно от последния издаден от психиатър амбулаторен лист - детето е било многократно консултирано заради проблеми с поведението.
- 4.5. Да предостави информация, кой представлява в момента детето?

5. На началника на Дома за временно настаняване на малолетни и непълнолетни лица към Столична дирекция на вътрешните работи:

- 5.1.** Да се обособи отделно още едно спално помещение както за момичета, така и за момчета